

Janáček a brněnská operní produkce před otevřením divadla na Veveří ulici v roce 1884

Vztah mladého Janáčka k hudebnědramatické tvorbě i vlastní zkušenosti s ní můžeme v prvních patnácti letech skladatelova pobytu v Brně sledovat jen zčásti. Z tohoto období se nám dochovalo jen velmi málo pramenů, které by přinesly odpověď na otázky, kdy, kde a jaké operní dílo mladý Janáček v Brně viděl a kolik oper do roku 1880 (tedy do svých 26 let) vůbec poznal. Jediným pramenem zůstává skladatelova vzpomínka z roku 1924 na dětství v augustiniánském klášteře sv. Tomáše na Starém Brně, kam přišel jako jedenáctiletý v roce 1865. Janáčková vzpomínka se vztahuje k roku 1866, kdy „Modráčci“, jak se chlapcům ze starobrněnské fundace říkalo, účinkovali v operním představení: „Zpívali jsme, my hoši, na brněnském jevišti divadelním v Meyerbeerově opeře Proroku.“¹ Tato vzpomínka by byla jedinečným dokladem patrně prvního Janáčkovy setkání s operou, kdyby se ovšem *Prorok* v roce 1866 v Brně hrál. V opeře *Prorok* skutečně vystupuje dětský sbor a v Brně se v budově divadla Reduty hrál již v roce 1851, avšak naposledy zde zazněl 24. května 1854. Další brněnské provedení se datuje až 17. listopadu 1874 v tzv. „Interimstheater“ na Joštově ulici. Opera *Prorok* se tedy v Brně hrála krátce před Janáčkovým narozením a pak až v jeho bezmála dvaceti letech. Ve vzpomínaném roce 1866 sice byly v Redutě prováděny Meyerbeerovy opery, ale byl to *Robert ďábel*, *Hugenoti*, *Dinora* a v roce 1867 *Afričanka*. Tyto opery ovšem neobsahují dětské role ani dětský sbor. Je tedy zřejmé, že se Janáček ve vzpomínce mylí, jelikož jiná místa, kde by v Brně mezi lety 1865 a 1868 mohl být *Prorok* provozován, třeba i v úpravě pro menší ansámbl, v podstatě neexistovala.

Kromě divadla Reduta, kde působila německá scéna, se sice v Brně hrály i české produkce, ale v minimálním množství. Po říjnovém diplomu z roku 1860 byly české produkce častější, avšak ve srovnání s jinými městy, například Plzní, jich bylo především kvůli německému vedení brněnské radnice stále poskrovnu. České divadelní společnosti, například Štanderova, Švandova či Svobodova, nedostávaly povolení v Brně hrát, což se změnilo až v roce 1868. Česká divadelní společnost Václava Svobody vystupovala v hostinci U Bílého kříže na Pekařské ulici v roce 1869 (od 7. července do 17. září). Její široký repertoár se však omezoval pouze na činoherní kusy (Tyl, Kollár, Klicpera atd.),

Obr. 2./ Fig. 2. Divadlo Reduta./ Reduta Theatre.

Janáček and Brno opera productions before the opening of the theatre on Veveří ulice in 1884

The first fifteen years of the young Janáček's life in Brno leave few clues to the conductor's relationship to musical drama or his experience of it. Very few sources have been preserved from this period which might tell us when, where and which operatic works the young Janáček saw in Brno, or how many operas he was acquainted with by 1880 (when he was 26). The only source remaining is the conductor's own recollection from 1924 of his childhood at the Augustinian monastery of St Tomáš in Staré Brno, where he arrived as an eleven-year-old in 1865. Janáček's recollection relates to the year 1866, when the "bluebirds", as the boys from the Staré Brno foundation were known, took part in an opera performance: "We sang - us boys on the Brno stage in Meyerbeer's opera *Le prophète*."¹ This recollection would be a unique record of Janáček's first encounter with opera if *Le prophète* had

Obr. 1./ Fig. 1. Hostinec U Monšejnů (též Mondscheinů) na Malé Pekařské ulici./ The U Monšejnů (also Mondscheinů) inn on Malá Pekařská ulice.

in fact been performed in 1866. A children's chorus does appear in *Le prophète*, and it was staged at Brno's Reduta Theatre in 1851; however, the last performance was on 24 May 1854. The next Brno performance was not until 17 November 1874 at the so-called "Interimstheater" on Joštova ulice. The opera *Le prophète* was thus performed in Brno shortly before Janáček was born and then when he was nearly twenty. It is true that some of Meyerbeer's operas were performed in 1866, but they were *Robert le diable*, *Les Huguenots*, and *Dinorah* and *Africaine* in 1867. However, none of these operas call for a boy's role or for a boys' chorus. It is therefore clear that Janáček was mistaken in his recollection as there were no other venues in Brno where *Le prophète* could have been given between 1865 and 1868, even with a smaller ensemble.

Apart from the Reduta Theatre, where German works were performed, Czech productions were also staged in Brno, though to a far lesser extent. There were more Czech productions after the October Diploma of 1860, but they were still scarce in comparison with other towns such as Plzeň, due to the German control of Brno city hall. Czech theatre companies such as Štander's, Švanda's and Svoboda's were refused permission to perform in Brno and this did not change